

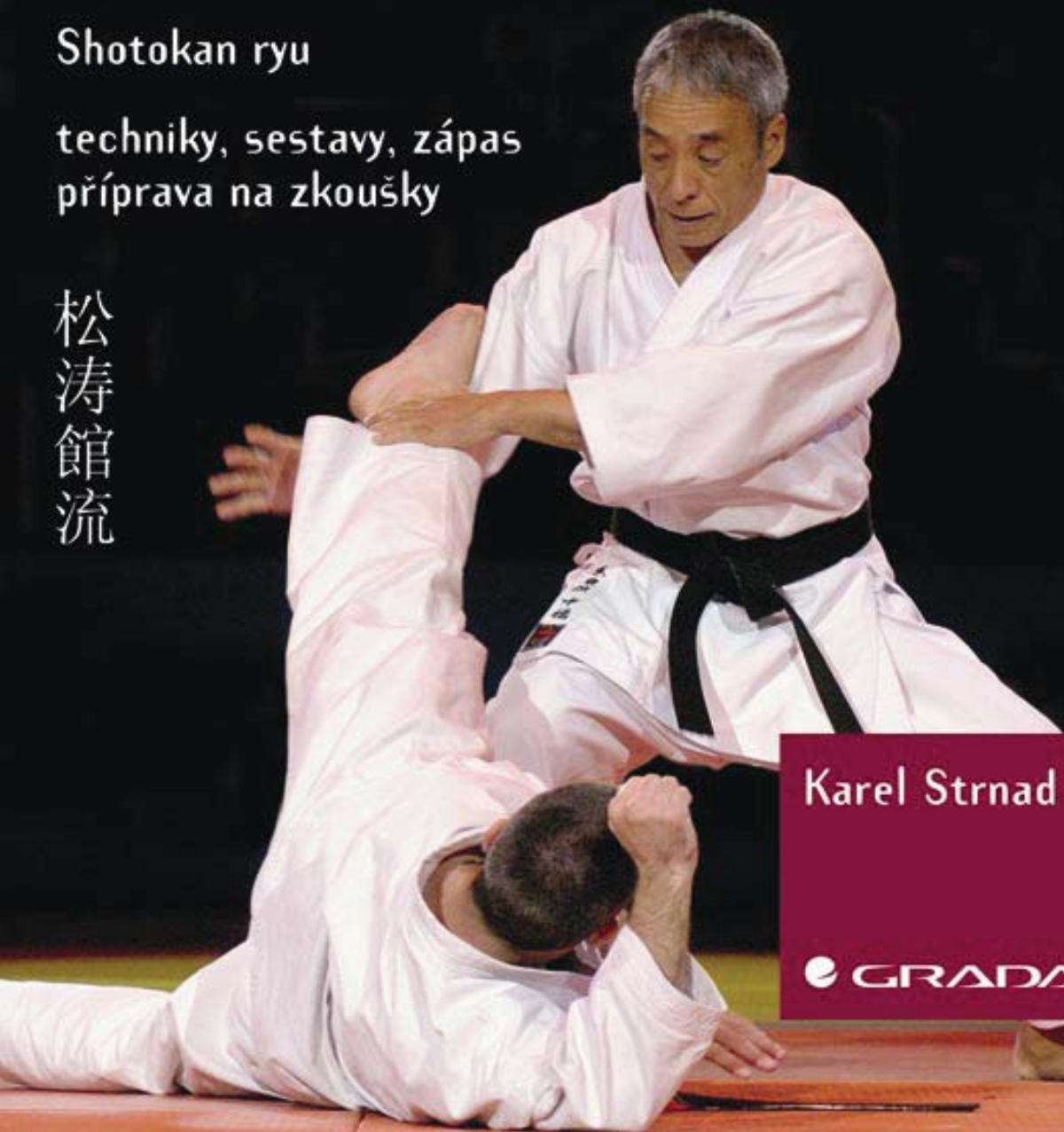
Karate

cesta k prvnímu danu

Shotokan ryu

techniky, sestavy, zápas
příprava na zkoušky

松
涛
館
流

Karel Strnad

GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Karel Strnad

Karate

cesta k prvnímu danu

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel. +420 220 386 401, fax +420 220 386 400
jako svou 3313. publikaci

Odpovědná redaktorka Magdaléna Jimelová
Redakční úprava Ivana Kočí
Grafická úprava a sazba Květa Chudomelková
Fotografie Miroslav Šneberger
Návrh a grafická úprava obálky Grafické studio Hozák

Počet stran 192
První vydání, Praha 2008
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing a.s., 2008
Cover Photo © isifa.com

ISBN 978-80-247-1932-0 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6646-1 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

▶ Předmluva	7
▶ Charakteristika karatedo	9
Z hlediska názvu	9
Z hlediska období praktikování	9
Z hlediska stupňů technické vyspělosti	10
Z hlediska skladby výcviku	11
Z hlediska přístupu k výcviku.....	12
Z hlediska vztahu učitele a žáka	13
▶ Historie	14
Vznik a vývoj karatedo	14
Školy a styly karatedo.....	18
Shotokan, Shotokan ryu, Shotokai, JKA, ITKF, SKI	19
Goju-ryu a Gojukai	21
Shito-ryu.....	21
Wado-ryu	21
Kjokushinkai.....	22
Geneze karatedo ve světě.....	22
Geneze karatedo v České republice	23
▶ Postoje a techniky Shotokan ryu – kihon	24
Postoje.....	24
Techniky – bloky rukama – te-uke-waza	34
Techniky – útoky rukama – te-waza	46
Údery pěstí – zuki	46
Údery kyvné a kyvadlové – uraken-uchi	54
Údery loktem – empi-uchi.....	56
Seky malíkovou hranou – shuto-uchi	60
Techniky – kopy – keri-waza.....	61
▶ Kata Shotokan ryu	71
Heian shodan	74
Heian nidan	79
Heian sandan	85
Heian yondan.....	90
Heian godan	95
Tekki shodan	101
Tekki nidan.....	108
Tekki sandan	113
Bassai-dai	118
Kanku-dai	130
Jion.....	141
Empi (Enpi).....	149
Hangetsu	159

▶ Formy kumite	166
Řízené formy kumite	167
Gohon kumite	167
Kihon ippon kumite	169
Jiu ippon kumite	171
Jiu kumite – volný zápas	173
Randori	173
Kjogi kumite	173
Kumite shiai	173
▶ Požadavky na mistrovský stupeň 1. dan	174
Český svaz karate (ČSKe)	174
Podmínky pro udělení stupně technické vyspělosti	174
Technické požadavky.....	175
Český svaz karate – Japan Karate Association (JKA ČR)	176
Podmínky pro udělení stupně technické vyspělosti	176
Technické požadavky.....	177
Česká asociace tradičního karate	178
Technické požadavky.....	178
▶ Příprava na zkoušky	180
Kihon	180
Kumite	181
Kata.....	182
▶ Etika a etiketa v karatedo	183
Dojokun.....	186
Další nejčastěji používaná pravidla	188
▶ Závěr	189
▶ Literatura	190

Předmluva

Pravděpodobně každý, kdo se rozhodne věnovat se jakémukoliv druhu bojových umění a vstoupí do tělocvičny (časem jí začne říkat dojo), se setká s různými barvami pásků, které obepínají kimona ostatních vyznavačů tohoto bojového umění. Prakticky okamžitě zjistí, že barva pásků symbolizuje jistou hierarchii a nositelé čených pásků jsou v této hierarchii umístěni nejvýše. Mistři, jak se jim říká, také praktikují toto bojové umění nejlépe. Nováček si proto mnohdy jako svůj první cíl vytkne získat černý mistrovský pás. Velmi brzy však zjistí, že dosáhnout tohoto cíle je mnohdy mnohem těžší, než začít soutěžit a být i v soutěžích velmi úspěšný. Stát se držitelem černého pásu, stát se mistrem konkrétního bojového umění, je mnohdy běh na dlouhou trať, který může trvat i několik let.

V publikaci, kterou čtenářům předkládám, jsem se pokusil shrnout vše, co by měl dle mého názoru nositel mistrovského stupně karate stylu Shotokan ryu ovládat, a to jak v oblasti praktické, tak i teoretické. Svě znalosti by měl adept na mistrovský stupeň prokázat nejen v den konání zkoušky, ale měl by být schopen uspokojivě odpovědět na zvědavé dotazy nositelů žákovských stupňů, a to nejen v oblasti technik karatedo, ale i v oblasti filozofie tohoto bojového umění, včetně znalostí jeho historického vývoje. Měl by být schopen jim také poradit, jak nacvičovat a zdokonalovat konkrétní techniku v kihonu či pohyb v kata a kterých chyb a nedostatků se vystříhat. Pokud čtenář při čtení této publikace dojde k názoru, že karatedo stylu Shotokan ryu je ve své podstatě stejné a že se od sebe různé směry tohoto bezesporu nejrozšířenějšího stylu karatedo liší jen v detailech stanovených soutěžními pravidly disciplín kata i kumite světových organizací World Karate Federation, Japan Karate Association, International Traditional Karate Federation nebo Shotokan Karate International, tak se mi podaří splnit cíl, s nímž jsem zahájil práci na této publikaci.

Dovolte, abych touto cestou poděkoval pánům Jimu Fuchsovi, Františku a Miloslavu Kolářovým, jejichž žákem jsem měl tu čest být. Rád bych též poděkoval svému současnému učiteli – shihanovi Hideo Ochimu, vedoucímu instruktorovi JKA Evropa, který od roku 1992 dohlíží na můj rozvoj v karate. Hideo Ochi mi poskytl mnoho vzácných informací, díky kterým jsem pronikl k významným detailům ve stylu Shotokan ryu. Děkuji také technickému řediteli JKA Evropa shihanovi Jorgenu Burovi za pomoc při zpracovávání standardizace pohybů u sestav kata. V neposlední řadě bych chtěl na tomto místě poděkovat všem mým bývalým i současným žákům, jejichž elán a chuť studovat karatedo pro mě byly tou hlavní motivací pro stále hlubší pronikání do tajů stylu Shotokan ryu, při snaze zajistit pro ně ty nejlepší metodické podklady pro vedení jednotlivých tréninků.

Napsat knihu o karate při současné nabídce publikací od světově proslulých učitelů na knižním trhu je asi velká troufalost. Nehledě na to, že kapacita této knihy neumožňuje obsáhnout všechny detaily technik i kata stylu Shotokan ryu. Nicméně, pokud tato kniha bude nápomocna vyznavačům tohoto nádherného bojového umění, byť při malém krůčku v jejich pochopení principů karatedo, tak splní svůj účel.

Chtěl bych poděkovat také všem instruktorům a trenérům karatedo stylu Shotokan ryu, kteří přijali mé pozvání, podíleli se se mnou na tvorbě publikace a výborně se zhostili úkolu stát se demonstrátory technik tohoto stylu:

Mgr. Stanislav Bílý	5. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
Steen Carlsson	4. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
Ondřej Čermák	2. dan JKA World Federation
Ing. Jiří Fencel	4. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
David Havlík	2. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
Martina Hilbertová	1. dan JKA World Federation
Karel Kesl	7. dan Českého svazu karate, garant stylu Shotokan ryu Českého svazu karate
Mgr. Jana Konečná	2. dan JKA World Federation
Mgr. Josef Patík	3. dan JKA World Federation
Zbyšek Petržílek	3. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
Jindřich Pilman	2. dan Českého svazu karate
Alena Plunderová	1. dan JKA World Federation
Ing. Igor Růžička	2. dan International Traditional Karate Federation, předseda České asociace tradičního karate
Ing. Richard Růžička	4. dan JKA World Federation, mezinárodní rozhodčí a instruktor
Michaela Suchá	2. dan JKA World Federation
Ing. Ondřej Zeman	2. dan JKA World Federation, mezinárodní instruktor

Zvláštní poděkování patří Steenu Carlssonovi za odbornou jazykovou korekturu transkripce japonských výrazů.

autor

Charakteristika karatedo

Z hlediska názvu

Karatedo lze zásadně charakterizovat jako bojový systém beze zbraně. Jeho další základní vlastností je používání končetin – paží, nohou a jiných částí těla jednak k provedení odblokování či odražení různých druhů útoků směřujících na tělo bránícího se jedince, a jednak k provedení útoku na vitální body jiného jedince. Při realizaci útoku se jako úderových ploch používají u paží malíková hrana ruky, prsty, lokty, pěst a dlaň. U nohou to jsou koleno, pata, prsty, malíková hrana chodidla a nárt.

Pojmenování tohoto bojového stylu prošlo svým vývojem. Jako jeho historický základ lze uzнат čínský ideogram to, který se v okinawském jazyce vyslovoval **KARA** a znamenal **cizí, čínské**. Tímto ideogramem se na Okinawě označovalo vše, co tam přicházelo z Číny. **TE** znamenalo jak v okinawštině, tak i v čínštině výraz pro techniku. Mistr Gichin Funakoshi při svém odchodu do Japonska zvolil pro bojový systém, který se zde rozhodl vyučovat, japonský ideogram **karate**, kde **TE** v japonštině znamená **ruka**. **KARA** v budoucím názvu karatedo mělo znamenat **prázdnost** ve smyslu povinnosti žáka zbavit se egoistických a sobeckých myšlenek. „**On je**“, řečeno slovy Funakoshiho, „**jako zelený stonek bambusu, zevnitř dutý (kara), vzpřímený i v nesnázi, to znamená nezištný, klidný a umírněný**“.

Současné používání překlad názvu karatedo jako **bojové umění prázdné ruky** není asi ten nejpřesnější, i když jej pravděpodobně velmi výstižně charakterizuje.

Z hlediska období praktikování

Pokud budeme respektovat teorii, že **karatedo**, tak jak je dnes celosvětově praktikováno, bylo přeneseno Gichinem Funakoshim do Japonska z Okinawy, musíme konstatovat, že karatedo má své historické kořeny právě v okinawských bojových systémech. Jedná se hlavně o **tode**, které se začalo formovat od roku cca 1479 jako bojový systém beze zbraně. K výraznému zintenzívnění a rozšíření tohoto systému došlo od roku 1609 (viz historie vzniku karatedo dále), od kdy se sleduje vznik bojového systému **okinawate**, zkráceně **te**. Vývoj **tode** i **te** byl bezesporu zaměřen na jediný: vyvinout účinné techniky boje použitelné pro paralyzaci protivníka vedoucí až k jeho fyzické likvidaci, což je hlavním principem **jutsu**. Účinnost těchto systémů byla prověřována reálnými boji Okinawanů o holé přežití. Toto období je nazýváno jako období praktikování reálného boje **bujutsu**.

Počátky přetváření **bujutsu** se objevují již v 17. století. Tento proces je ukončen až na výjimky v 19. století. Toto časové vymezení přechodu od **jutsu k do** lze respektovat i u karatedo. Důvodem přechodu jsou dva aspekty vývoje společnosti. Jednak technický pokrok přinesl i na Okinawu střelné zbraně, které dokázaly protivníka smrtelně zasáhnout na větší vzdálenost než na fyzický kontakt. Dále od roku 1724, za vlády krále Sho Tei, začalo na Okinawě docházet k uvolňování napětí mezi domácím obyvatelstvem a japonskými okupanty. Jako jistý mezník přechodu od **jutsu k do** v karate můžeme považovat rok i 1871, kdy byla Okinawa oficiálně připojena k Japonsku jako samostatná prefektura.

Hlavní rozdíl v praktikování karatedo v období **jutsu a do** můžeme vidět v tom, že zatímco období **jutsu** můžeme charakterizovat jako praktikování karate se záměrem přežít při střetu s protivníkem, v období **do** dochází praktikováním technik převzatých z období **jutsu** k pozitivnímu působení na fyzický, morální a duševní rozvoj při formování osobnosti cvičence. Samotné ovládání technik původního **jutsu** a zdokonalování se v nich je u **do** chápáno jako prostředek či nástroj k tomuto formování. Je pravdou, že i techniky praktikované v období **do** jsou technikami, které lze úspěšně používat v sebeobraně při fyzické agresi, ale hlavní důraz je kladen na kontrolu prováděných technik. Cvičenec musí být chopen provést techniku s náležitou agresivitou rovnající se reálnému provedení, přičemž musí být zároveň schopen svoji agresivitu ovládat natolik, že prováděnou techniku dokáže zastavit těsně před jejím dopadem na cíl a zabránit tak zranění druhé osoby, která v tomto případě již není protivníkem na život a na smrt, ale pouhým partnerem při výcviku. Tímto lze i vysvětlit pozitivní působení provozování technik z období **jutsu** v období **do** na růst psychické odolnosti jedince. Od počátku tohoto období můžeme sledovat používání názvu karatedo, nebo i jen karate pro bojový systém, který byl přenesen z Okinawy do Japonska a následně rozšířen do světa. V této publikaci bude nadále používán název **karatedo**.

Jako počátek **sportovního období karatedo** můžeme stanovit první oficiální závody, ze kterých vzešel první vítěz. Tomuto okamžiku předcházelo nesnadné období tvorby pravidel pro uskutečnění zápasu ve dvou vybraných disciplínách – **kata jednotlivci** a **kumite jednotlivci**. Pro disciplínu kumite bylo jako základ pro vítězství nakonec vybráno provedení útočné techniky, kterou není protivník schopen odblokovat. Pro disciplínu kata se stala měřítkem schopnost předvést sestavu tak, aby byla demonstrována síla a dynamika jednotlivých technik sestavy s ohledem na načasování provádění těchto technik a s případným dodržováním půdorysného diagramu. V konkrétním datu tohoto utkání se historické prameny různí. Někteří autoři uvádějí rok 1955, jiní 1957.

Od tohoto okamžiku lze datovat počátek stále pokračujícího procesu vytváření nových možností pro sportovní využití vyznavačů karatedo. Postupně se přešlo od systému zápasu kumite bez rozdílu vah k váhovým kategoriím. Dále byl ustanoven systém různých kontaktních disciplín kumite, které vedly i k vzniku samostatných sportovních odvětví (semi contact, light contact, full contact, kick box apod.). Byly rovněž ustanoveny nové disciplíny: kata družstev, kata na hudbu, volně sestavované kata a kumite družstev. V současnosti můžeme ve světě registrovat několik organizací s celosvětovou působností, které organizují mezinárodní soutěže dle různé vytvořených a mnohdy si i vzájemně odporujících pravidel.

Základním rysem sportovního období karatedo, ať se realizuje podle jakýchkoliv sportovních pravidel, je snaha o dosažení co nejlepšího sportovního výsledku v soutěži, což se odráží i v metodách samotného systému výcviku karatedo v tréninkových jednotkách, které se mnohdy i odklánějí od původních myšlenek charakteristických pro období **do**.

Z hlediska stupňů technické vyspělosti

K používání **stupňů technické vyspělosti** přistoupilo mnoho bojových umění včetně karatedo pravděpodobně při přechodu jejich praktikování od **jutsu** k **do**. Přidělený stupeň technické vyspělosti odrážel úroveň dovednosti v ovládnutí technik příslušného bojového umění ve formě pásu, kterým si cvičenci opásávali své úbory pro výcvik. Systém přidělování stupňů technické

vyspělosti se stal i významným motivačním prostředkem při výcviku. Stupně technické vyspělosti byly zásadně rozděleny do dvou skupin: žákovské a mistrovské. Žákovské stupně **kyu**, jejichž počet si stanovuje každé bojové umění dle svých potřeb, byly seřazeny sestupně s tím, že nejvyšší stupeň technické vyspělosti bylo 1. kyu. Jednotlivé **kyu** mívají i různá barevná označení pásů. V karatedo bývá jako nejnižší stupeň technické vyspělosti přidělován bílý pás. **Kyu** znamená v překladu krok. Mistrovské stupně **dan**, jejichž počet byl stanoven na deset, byly naopak seřazeny vzestupně od 1. do 10. **danu**. Barevné označení pásu dan bývá používáno jednotně černé. Některé styly karatedo používají od stupně technické vyspělosti 6. **dan** pás červenobíle pruhovaný a pro 10. **dan** čistě červený pás.

Ačkoliv stupně technické vyspělosti byly přidělovány zásadně na základě úspěšného složení předem předepsané zkoušky, na které musel adept na vyšší technický stupeň prakticky prokázat svoji dovednost, uchýlila se postupem času některá bojová umění (či jen jejich směry) k udělování různě vysokých technických stupňů vyspělosti jako ocenění za zásluhy. Tím byla vnesena do jinak fungujícího systému značná disharmonie.

Z hlediska skladby výcviku

Výcvik technik karatedo se realizuje v ucelených časových blocích, **trénincích** či **tréninkových jednotkách**. Doba trvání bývá přizpůsobena věkové hranici cvičenců, stupni jejich technické vyspělosti, případně i tréninkovému období, ve kterém je tréninková jednotka pořádána. Při výcviku technik karatedo se využívá zpravidla tří hlavních prostředků, a to **kata**, **kihon** a **kumite**.

Kata můžeme charakterizovat jako přesně stanovenou sestavu obranných a útočných technik prováděných v různých postojích do různých směrů s různým načasováním. Ve své podstatě každá kata obsahuje řešení řady sebeobránných situací, kde každý pohyb má svůj význam. Sestavy kata vznikaly historicky ruku v ruce s tvorbou jednotlivých technik karatedo. Kata představovaly jakýsi návod pro úspěšné ubránění se útoku jiné osoby. Všeobecně se tvrdí, že každý styl karatedo ve svých sestavách kata postupně vyřešil veškeré možné sebeobránné situace, se kterými se lze setkat. Zvládnutí postupu sestavy kata a plné pochopení významu jednotlivých pohybů, z nichž je kata sestavena, vede i k pochopení předem stanoveného rytmu načasování jejich provádění.

Velký význam sestav kata pro výcvik karatedo bezesporu podtrhuje ta skutečnost, že precizní provádění kata bylo hlavně v období **jutsu** jediným výcvikovým prostředkem pro přípravu adeptů karatedo na budoucí reálný střet s agresorem. Ve své podstatě cvičení sestav kata velmi příznivě působí na abstraktní představivost cvičenců, neboť kata též bývá charakterizována jako abstraktní souboj s imaginárními útočníky. Míra představivosti cvičence pak bývá navenek prezentována správným načasováním prováděných akcí. Dokonalost tohoto vnějšího projevu stupně abstrakce bývá součástí hodnocení sestavy na soutěžích, kde je kata chápána hlavně jako soutěžní disciplína.

Kihon můžeme charakterizovat jako individuální způsob procvičování technik karatedo do vzduchu. Procvičují se techniky kopů, krytů a úderů. Specifikou kihonu je ta skutečnost, že se jednotlivé techniky karatedo procvičují ve specifických postojích určených k procvičování různých druhů technik. Počet opakování těchto technik, včetně přemísťování v postojích, i jejich případné vzájemné kombinace nejsou pevně stanoveny tak, jak je tomu u sestav kata, ale v plné míře se zde

uplatňuje tvůrčí schopnost trenéra. Mnohonásobným opakováním jednotlivých technik, případně i jejich kombinací, dochází nejen ke zdokonalování provádění, ale zároveň k posilování konkrétních svalových partií, které podporují preciznost a účinnost technik karatedo jako celku.

Kumite – střet rukou lze zásadně charakterizovat jako procvičování technik karatedo při útoku a obraně s jedním i více partnery, které je postupně realizováno od řízených forem tohoto procvičování až k volnému zápasu řízeného sportovními pravidly. Jedná se o historicky nejmladší prostředek používaný pro výcvik karatedo. První formu řízeného kumite – gohon kumite – zavedl Gichin Funakoshi v roce 1943 na základě důrazného naléhání jeho žáků Nishiyamy, Nakayamy a Obaty. Mistr Funakoshi dokázal i při tvorbě řízených forem kumite zachovat princip účelnosti, kdy každá forma řízeného kumite splňovala své specifické účely, jako nalezení správné vzdálenosti pro účinný útok po odražení soupeřova útoku, únik ze směru útoku a provedení účinné blokovací techniky v takové vzdálenosti od útočníka, aby mohla být co nejrychleji provedena následná účinná útočná technika. Význam kumite prudce stoupl po vytvoření pravidel pro volný zápas, kterými bylo kumite ustanoveno jako sportovní disciplína.

Z hlediska přístupu k výcviku

Přístup k výcviku karatedo jak ze strany vyučujících a trenérů, tak i ze strany jeho adeptů, můžeme rozdělit na tradiční a moderní. Forma tradičního přístupu k výcviku karatedo se snaží co nejvíce se přiblížit k formám výcviku z období jutsu tak, jak je převzali zakladatelé výcviku ve směru do. Hlavním cílem výcviku je komplexně působit na formování osobnosti cvičenců. **Tradiční přístup k výcviku** je charakterizován svojí **komplexností** v otázce zvládnutí všech atributů skládajících se v dokonalý vnější projev karatedo. Hodně pozornosti se věnuje otázce pochopení filozofie karatedo a jeho základních principů při provádění technik, včetně jejich účinnosti, a to formou:

- Postupného zvládnutí a pochopení sestav kata s tím, že k výcviku další kata seřazené do hierarchie dle náročnosti se přistupuje až po zvládnutí kata předchozí, včetně její interpretace – **bunkai**.
- Otužování úderových ploch společně s prováděním kontroly účinnosti prováděných technik realizací výcviku přerážejících a lámacích technik – **tameši-wari**, případně provádění úderů či kopů na **makiwaru**.
- Účastí na závodech, které nejsou chápány jako hlavní cíl výcviku karatedo, ale jako součást výuky a jako kontrola stavu technické připravenosti a psychické odolnosti. Některé organizace vyžadují účast soutěžících na turnaji v obou disciplínách: kata i kumite. Tímto je deklarována záměrná snaha o zamezení specializace pouze na jednu disciplínu.
- Důsledným dodržováním etiky v průběhu výcviku karatedo, dodržováním hierarchie mezi jednotlivými skupinami stupňů technické výkonnosti.

Moderní přístup k výuce se stal přirozeným důsledkem rozšíření karatedo do světa. Ve snaze přiblížit systém výcviku mentalitě neasiatských skupin obyvatelstva začali instruktoři karatedo čím dál tím více přebírat ověřené metodické a didaktické postupy výcviku z jiných sportovních odvětví. K rozmachu moderního přístupu k výcviku karatedo docházelo postupně s přechodem ke snaze uspět co nejlépe na soutěžích. Z tohoto důvodu dochází velmi často ke specializaci na účast v soutěži jen v disciplíně kata, nebo kumite. Do tréninkových postupů jsou zapracovávány poznatky z vědeckých výzkumů v oblastech rozvoje fyzické, psychické i taktické připravenosti na sportovní výkon. Ve snaze přiblížit soutěže v karatedo laickému divákovi dochází k úpravám

pravidel, případně i vytváření zcela nových disciplín. Tato opatření vedou k rozšíření možností sportovního využití obyvatelstva a ke stále rostoucí popularitě karatedo. Na druhé straně se u moderního přístupu výcviku karatedo prohlubuje odklon od původních myšlenek sledovaných při realizaci přechodu od **jutsu** k **do**.

Z hlediska vztahu učitele a žáka

Jednou ze základních charakteristik všech asijských bojových umění je vztah učitele a žáka. U karatedo je otázka vztahu učitele a žáka zvláště významná. Jeho základem byla skutečnost, že šíření karatedo na Okinawě probíhalo tajně. Každý mistr si proto vybíral své žáky velmi pečlivě, neboť v případě prozrazení byly ohroženy životy všech členů jeho skupiny. Žák svého mistra respektoval po celý život a s oddaností, pokorou a vděčností přijímal veškeré informace o stylu karatedo, které mu byly předávány. Sám mistr dělil své žáky na vnější a vnitřní. **Vnější žákům** předal ze svého umění vše, co jim umožňovalo úspěšně používat karatedo v jejich životě. Za **vnitřního žáka** si většinou vybral jen jednu osobu, které předal všechny své dovednosti, a ty pak zůstávaly okolnímu světu utajeny. Vnitřního žáka pověřil předáváním a výukou svého stylu po své smrti. Tento žák mnohdy býval okolím utajen.

Současná, mnohdy i masová, výuka karatedo neumožňuje zachovat původní smysl vztahu učitele a žáka. Přesto, hlavně u směrů s tradičními přístupy k výuce karatedo se snahou o zachování původních myšlenek období **do**, dochází k zachování některých těchto atributů ve vztahu k učiteli, hlavnímu trenérovi klubu, sdružení či stylu.

Shihan Hideo Ochi, vedoucí instruktor JKA Evropa, s malými žáky karatedo

Historie

Vznik a vývoj karatedo

Mnozí historici se shodují na tom, že základní vliv na tvorbu mnoha asijských bojových umění mělo šíření **buddhismu**, který se postupem času stal nejrozšířenějším náboženstvím na světě. Deklarovaná možnost několikanásobného návratu zpět na svět, která vedla ve velké míře k netečnosti k vlastní smrti, se stala jedním z hlavních atributů asijských bojových umění.

Kolébku bojových umění je dle mnoha historiků Indie a jako pramáti bojových umění bývá označována jóga. Dle nejstaršího spisu, Patandžálího *Jógasútry*, pocházejícího z 1. století př. n. l., byla tehdy jóga jednou ze šesti působících náboženských soustav v Indii. Byly to: **jóga, hjája, sánkja, mímása, vaišášika a vědánta**. **Jóga** však jako jediná doporučovala, jakým způsobem pomocí tělesných cvičení, očistných technik, dechu, koncentrace a celkového duševního přeladění nakládat se svým vlastním tělem. **Jóga** je dnes mnoha lidem známa jako zdravotní cvičení, kdy se zaujímáním statických poloh – ásán působí pozitivně na vnitřní orgány v lidském těle. V třídně rozdělené Indii existovaly i kasty, které praktikovaly **jógu** nejen ve statické podobě, ale snažily se koncentraci fyzických a duševních sil převést do dynamické formy z hlediska účinnosti úderových technik sloužících k likvidaci protivníka. Ke kastě **kšátrijů – bojovníků** údajně patřil i legendární buddhistický misionář **Buddhídharma**. Historici tvrdí, že principy a zásady **jógy** buď splynuly, nebo v různých podobách ovlivnily většinu škol asijských bojových umění. K nejvýznamnějším principům patří meditační praktiky, pozorování dechu a koncepce životní síly, zvané v Indii **Prána**, která se později objevuje v Číně jako síla **Čchi** a v Japonsku jako síla **Ki**.

Buddhismus se šířil z Indie do okolních států různými způsoby. Buddhističtí misionáři ho začali šířit do okolních zemí již od vlády krále Ašóky (269–232 př. n. l.). Pro vznik karatedo má pravděpodobně zásadní význam příchod legendárního buddhistického mnicha Buddhídharma do kláštera **Shaolin** ležícího na svaté hoře Sung-shan v čínské severní provincii Honan kolem roku 520 n. l. Buddhídharma zde mnichy začal vyučovat od buddhismu odvozenou filozofii praktického sebepozorování Ch-an (Zen). Spojil meditační prvky zen (Zazen) s různými gymnastickými pohyby, které byly převážně odvozeny od pohybů zvířat (Shi-pa Lo-han-sho – 18 rukou z Lo-han). Kromě toho založil Buddhídharma dvě sutry: Yi-jing Jin (Ekkinkyó), která představovala řadu cvičení a dechových technik, jimiž může být tělo vychováváno k výdrži a odporu, a Xi-shui (Senzuikyó), jež vysvětluje, jak se rozvíjí duchovní síla. Buddhídharma rovněž zavedl některé důležité atributy, které zůstaly dodnes dochovány jako hlavní zásady v bojových umění – zavedl pojem „wu-te“ (ctnost bojových umění), který se stal později základem etických pravidel chování žáků bojových umění – **Dojokun**.

Po smrti Buddhídharma upadl jeho systém v zapomnění až do vlády mongolské dynastie Yuan (1260–1368), kdy bylo 18 rukou z Lo-han přijato dalším knězem Shaolinu Chueh Yanem a později rozšířeno na 72 pohybů. Samotný Chueh Yan společně s dalšími mistry bojových umění dokončil rozšiřování pohybů na konečných 170. Nejlepším pohybům dali jména zvířat – jako jeřáb, drak, tygr, had atd. Poté se začaly rozvíjet prostřednictvím dalších klášterů Shaolin, které časem vznikaly po celém území Číny, mnohé další styly, které se od sebe svými charakteristikami stále více odlišovaly.

Za dynastie Ming bylo v klášterech Shaolin rovněž vyučováno **Mo-hay** – používání zbraní, zvláště nože, meče, kopí a tyče. Bylo to zapříčiněno pravděpodobně i tím, že kláštery vznikaly samovolně bez vzájemného propojení. Tyto styly, ačkoliv se od sebe odlišovaly, bylo možné rozdělit do dvou souhrnných směrů: **Wai-chia** – vnější škola a **Nei-chia** – vnitřní škola.

Klášter Shaolin sehrál za dobu své dlouholeté existence významnou roli v historii samotné Číny. Bojovní mniši – jak se mistrům bojových umění ze Shaolinu říkalo – několikrát zachránili i život samotného císaře. Klášter byl mnohokrát zničen a opětovně zbudován, neboť byl jedním z mocenských center Číny a stál po staletí ve středu politických a náboženských zájmů. Dějiny Shaolinu skončily v roce 1928, kdy byl klášter vypálen generálem Hsi-Yousanem. V plamenech zmizely bohužel mnohé buddhistické spisy a tajné záznamy o výcviku bojových umění. Naposledy byl klášter plně zrenovován vládou Číny v letech 1982–83 a od té doby je využíván hlavně jako přitažlivé místo pro turisty a historiky. Dnes žije v Shaolinu jen několik starých mnichů. Přestože se zde možná budou chtít zase vzdělávat noví, mladí mniši, je jisté, že Shaolin již nikdy nebude tím, čím býval – významným centrem asijské kultury.

Teorie, že veškerá bojová umění vzniklá v Číně mají své kořeny v Shaolinu, naráží na skutečnost, že zde působily již před příchodem Budhídharma a souběžně i s jeho působením v Shaolinu i taoistické kláštery. Taoistické dechové metody (Chi-kung), které měly svými praktikami splňovat účel prodloužení života nebo dosažení nesmrtelnosti, byly základem pro vznik pohybových škol, které se začaly postupně přeměňovat v systémy bojového umění. Stejně jako školy Shaolinu, tak i školy taoistických proudů znaly pokročilé dechové techniky. Koncentrovaly se v nich na „tan-tien“ (střed těla) za účelem naučit se ovládat v dýchání „Chi“ (vitální energii). Všeobecně se dá říci, že splňovaly kritéria pro zařazení do **Nei-chia** – vnitřní školy. Tyto taoistické systémy bojových umění byly pravděpodobně základem pro vznik Tai-Ti-Quan. Na první pohled se směry **Nei-chia** – vnitřní školy (též měkké školy) a **Wai-chia** – vnější školy (též tvrdé školy) od sebe zásadně liší. Měkké školy se ve velké míře soustřeďují na pomalejší, kruhové pohyby s dokonalým, procítěným přemístováním těla a vnitřní energie. Tvrdé školy jsou charakteristické dynamickým přemístováním s prováděním bloků a útoků za velké svalové kontrakce. K dalšímu posunu u vnějších škol došlo při bojích proti Mandžům, kteří napadli dynastii Ming. Mistři bojových umění jak taoistických, tak shaolinských směrů v rámci boje proti okupantům neměli čas vzdělávat své žáky ve správném používání dechových praktik a tím i vnitřní energie, zaměřili se tedy na výuku technik vztahujících se k boji provozovanému s povrchovými dechovými praktikami. Mohli tak zkrátit dobu výcviku z původních až 10 let na necelé 3 roky. Tímto způsobem nebyli vzdělávání žádní mistři bojových umění, ale jen vojáci, kteří byli nasazeni do boje.

Dnes je registrováno v Číně více než 400 stylů bojových umění, které se staly součástí čínské kultury a byly šířeny mimo její území rukou v ruce s jejími kulturními, společenskými, obchodními, ale i vojenskými aktivitami. O tom, jak hluboce jsou bojová umění v Číně zakořeněna, svědčí i ten fakt, že jejich provozování obyvatelstvem se nepodařilo zabránit ani komunistické kulturní revoluci řízené Mao Ce Tungem, pro kterého byla bojová umění symbolem nenáviděného náboženství v jakékoliv podobě.

Okinawa je hlavním ostrovem souostroví Ryukyu ležícího ve Východočínském moři, které čítá na 140 ostrovů a ostrůvků, z nichž je jen 36 osídleno. Jeho výhodná poloha z hlediska tras obchodních námořních cest měla dopad na čilý obchodní styk s okolními zeměmi jako Thajsko, Kambodža, Vietnam, Laos a ostrov Jáva, včetně kontaktů s kulturami těchto zemí, kde rovněž

samostatně vznikaly různé systémy bojových umění. Poloha však byla zajímavá i z hlediska vojensky strategického pro Čínu, Japonsko, ale i USA, což po celá staletí významně zasahovalo a dodnes zasahuje do historie tohoto souostroví, které není nijak rozlehlé. Samotný ostrov Okinawa je dlouhý 110 kilometrů a místy je široký jen 10 kilometrů.

Na vznik karatedo na Okinawě měl zásadní význam vliv Číny a Japonska. K prvnímu kontaktu Okinawy s Čínou došlo v 6. století za vlády císaře Yang Chien z dynastie Sui. Číňané si však nepočínali zrovna nepřátelštěji, neboť Okinawu považovali spíše za svoji kolonii. K jistému zlepšení došlo v 7. století, kdy Čína oficiálně uznala Japonsko za samostatný státoprávní celek. V 7. a 8. století nastal čilý cestovní ruch mezi Čínou a Japonskem, kdy mnohá poselství jistý čas pobývala na Okinawě. Přicházeli také čínští buddhističtí mniši, kteří s sebou přinesli i Shaolin-Kung-fu. Rovněž se předpokládá, že z Japonska byla na Okinawu importována i bojová umění praktikovaná japonskou bojovou kastou – samuraji.

K zásadnímu obratu vztahů mezi Okinawou a Čínou došlo po roce 1372, kdy tehdejší okinawský král Sató oficiálně uznal závislost Okinawy na Číně. Tím byly vytvořeny předpoklady pro průnik čínské kultury na Okinawu, který byl umocněn v roce 1392, kdy se sem přistěhovala z Číny velká skupina obchodníků, řemeslníků a umělců – legendárních „36 rodin“, které se usadily ve městě Kune, nedaleko jednoho z okinawských mocenských a obchodních center – města Naha. Na Okinawu byly ve dvouletých cyklech až do roku 1866 čínskými císaři vysílány kulturní a obchodní delegace. Král Sató rovněž zřídil na čínském území okinawské sídliště Ryuku-kan, kde byli ubytováni Okinawané, kteří přicházeli do Číny studovat nebo obchodovat. Ruku v ruce s čínskou kulturou na Okinawu pronikalo i praktikování bojových umění, kterým se na Okinavě začalo říkat **Chuan-fa**.

Na samotný vznik karatedo na Okinawě měly pravděpodobně největší vliv dvě historické události. První z nich se udála po sjednocení tří okinawských samostatných knížectví, které se uskutečnilo v roce 1429 pod vedením krále Sho Hashi. Od roku 1451 začalo okinawské království vyplácet jak Číně, tak i Japonsku daně za svoji relativní nezávislost. Ačkoliv mezi oběma zeměmi existovala dlouholetá rivalita, uspokojila se jak Čína, tak i Japonsko s touto formou společného ovládnutí Okinawy, neboť ani jedna strana nechtěla riskovat globální válku. V roce 1479 nastoupil vládu král Sho Shin z nově nastolené dynastie Sho, který z obavy před případnými povstáními proti své osobě nechal zabavit všechny zbraně a uložit je do zbrojnice svého hradu Shuri. Kvůli jeho nadřazenosti museli též všichni členové okinawské šlechty žít na hradě Shuri. Jejich potomky král vyslal na výchovu do Číny k císařskému dvoru. Poté, co král Sho Shin odzbrojil svůj národ, začaly hlavně z důvodu sebeobranu vznikat dvě odlišné školy bojových umění. První pod názvem **Tode** (kde bylo využíváno hlavně prázdných rukou) byla hlavně vytvářena šlechtou, druhá pod názvem **Ryukyu Kobudo** (kde bylo využíváno hlavně zemědělských nástrojů) byla rozvíjena většinou rybáři a zemědělci. Mnoho historiků je přesvědčeno, že právě tento první zákaz nošení zbraní byl podnětem k vzniku bojového umění, které se stalo základem pro karatedo.

Kromě Chuan-fa bylo využito i mnoha poznatků z bojových umění importovaných do Okinawy Indonésany, Malajci, Filipínci a Araby, kteří již v té době na Okinavě žili. Jednalo se hlavně o tvorbu účinných sebeobraných technik, bez uplatňování čínských metod dýchání, řízení energie a duševní kontroly. Dle mnohých mistrů okinawských bojových umění se při tvorbě Tode jen částečně využilo vlivů jiných druhů bojových umění, neboť mnoho technik sevřenou pěstí či otevřenou rukou je obsaženo v tradičních kulturních tancích (Odory) Ryukyu a Ryukyu Kobudo bylo údajně vytvořeno výhradně na Okinawě.

Druhá významná událost, která vedla ke zdokonalování boje beze zbraní na Okinawě, se udála zhruba o 300 let později. V roce 1609 byla Okinawa napadena a anektována japonským klanem Satsuma vedeným rodem Shimazu. Klan Satsuma byl v roce 1600 poražen v občanské válce klanem Tokugawa, který dosáhl v Japonsku významného vládnoucího postavení Shogun. Aby byl poražený klan Satsuma stále pod kontrolou mimo území Japonska, byla mu „dekretem Tokugawa“ svěřena úloha „vnějšího Shoguna“ a bylo mu povoleno ovládnout Okinawu jako kolonii japonského císařství. Okinawa tak měla být potrestána za svoji neochotu podpořit Japonsko v předešlé válce s Čínou. Čína nebyla schopna na okupaci Okinawy vojensky reagovat, neboť po poslední válce s Japonskem byla oslabena. Postačilo jí ale, že i nadále vybírala od Okinawy své daně a až do roku 1866 vysílala na Okinawu své kulturní a obchodní mise.

Klan Satsuma ovládl Okinawu a celé souostroví Ryukyu s příznačnou japonskou krutostí. Okinawský král byla zajat a převezen do Japonska jako rukojmí. Na Okinawu se zpět vrátil až po dvou letech, kdy pod nátlakem podepsal s japonskou vládou Tokugawa smlouvu, která však garantovala vlastnictví Okinawy klanu Satsumů. Král pak zůstal na Okinawě, ale ve svém úřadě byl pod stálou kontrolou, pouhou loutkou Satsumů. K samotným Okinawanům se klan Satsumů choval jako k otrokům. Existuje mnoho historických pramenů, dokazujících kruté zacházení satsumských samurajů, které místy vedlo až ke genocidě bezbranného obyvatelstva. Satsumové ihned po ovládnutí Okinawy obnovili zákaz nošení jakýchkoliv zbraní. Rovněž tak veškeré zemědělské náčiní, které mělo ostré hrany a mohlo by být použito jako zbraň, muselo být každou noc uloženo ve zbrojnicích, které byly za tímto účelem zřizovány a střeženy samuraji. Tento stav, i když v různých obměnách, trval celých 259 let až do roku 1871, kdy byla Okinawa oficiálně připojena k Japonsku. Loutkový okinawský král byl sesazen a převezen do Japonska, kde mu byl svěřen post vysokého císařského úředníka. Okinawa přestala platit Číně staleté daně a japonský císař se stal jediným vládcem Okinawy. Uplynulých 259 let však bylo pro obyvatele Okinawy tím nejtemnějším obdobím v její historii. Po vydání zákazu vlastnit zbraň a ostrá zemědělská náčiní zůstaly okinawanům doslova jen holé ruce a nohy. Přesto se ihned od prvních let okupace odehrávaly početné srážky mezi samuraji a obyvateli ostrova. Za přímé podpory Číny byl v roce 1629 vytvořen tajný spolek mezi mistry Tode a Chuan-fa působícími na ostrově. To mělo za následek, že se začal tvořit nový bojový styl kombinací mezi Tode a Chuan-fa, který byl jednoduše nazván **Te** (později Okinawa-te). Rovněž se začalo prudce rozvíjet používání různých nástrojů jako zbraní – Kobudo.

Okinawa-te rozvíjelo smrtelně účinné techniky, které byly používány proti japonským utlačovatelům. Proto byly filozofické a zdravotní obsahy Chuan-fa potlačovány do pozadí. Ačkoliv nikdy nedošlo k organizovanému boji, docházelo prvních 90 let vlády Satsumů na Okinawě k častým srážkám mezi domácím obyvatelstvem a samuraji. Okinawa-te bylo praktikováno, zdokonalováno a používáno hlavně pro přežití. Tomuto účelu bylo podřízeno vše: vyhledávání paralyzujících bodů na lidském těle, otužování úderových ploch, vyhledávání nejúčinnějších technik z hlediska jejich destrukce a hlavně utajení získaných poznatků, včetně utajení jeho šíření. Skutečnost, že nevyzbrojení domorodci dokázali při bojích se samuraji vítězit, že dokázali porazit a zabít vycvičené, těžce ozbrojené samuraje, svědčí nejen o účinnosti Okinawa-te, ale i o udatnosti obyvatel Okinawy. Okinawa-te, které bylo v bojích se samuraji používáno, bylo zahaleno tajemstvím. Proto také jeho učitelé zůstávali v přísném utajení. Jestliže byli jeho mistři prozrazeni, byli včetně svých žáků usmrceni. Proto o období reálného užívání Okinawa-te neexistují žádné písemné doklady. K jistému uvolnění nepřítelství na život a na smrt mezi Okinawany a Japonci žijícími na ostrově došlo po vládě krále Sho Tei, který prosadil obsazení vyšších míst ve správě státu Okinawy

a tím i zmírnění celospolečenského napětí. Kromě toho začala vznikat i první smíšená manželství mezi samuraji a okinawskými ženami. V žádném případě se nejednalo o spojenectví či dokonce přátelství, nýbrž v nejlepším případě o příměří. Kolem roku 1700 proto existují záznamy se jmény velkých mistrů, kteří zastupovali a vyučovali jednotlivé styly Okinawa-te. Okinawa-te lze charakterizovat jako jakýsi mezistupeň mezi Tode, Chuan-fa a Karatedo.

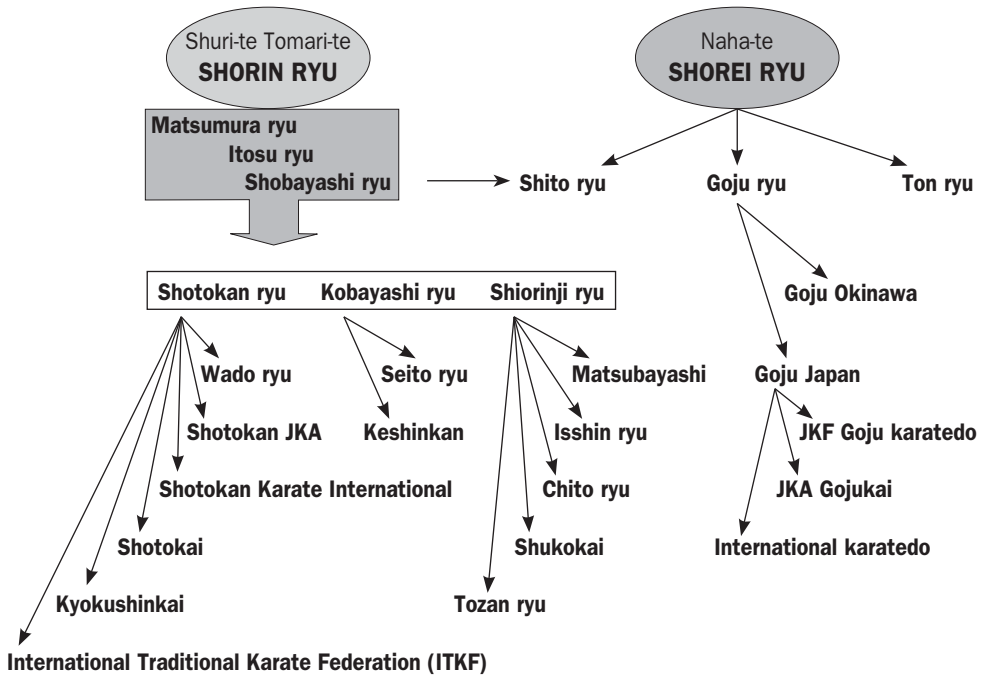
Další událostí, která bezpochyby ovlivnila vývoj karatedo na Okinawě, bylo rozhodnutí ministerstva kultury v Tokiu zavést karatedo jako součást učebního plánu na okinawských školách. Toto rozhodnutí bylo důsledkem aktivit japonského školního inspektora Shinaro Ogawy, kterému bylo karatedo předvedeno v roce 1902 ve škole v Naha tehdejším učitelem Gichinem Funakoshim. Ten ho zavedl na základě doporučení svého učitele mistra Anko Itosu výuku Pinan/Heian kata.

Poslední události, které zahájily proces odtajnění Okinawského karatedo vůči Japonsku a tím i okolnímu světu, se udály v roce 1916, kdy byla předvedena demonstrace karatedo Gichinem Funakoshim v Kjótu, dále pak bylo v roce 1921 předvedeno karatedo japonskému princovi Hirohitovi, který navštívil Okinawu. V tomto roce také došlo k rozhodnutí Okinawa Shobu Kai (Společnosti bojových umění) vyslat v roce 1922 Gichina Funakoshiho do Tokia k předvedení okinawského karatedo u příležitosti velké přehlídky bojových umění zorganizované japonským ministerstvem kultury.

Školy a styly karatedo

Popsat všechny školy a styly karatedo se zdá být prakticky nemožné. Již samotný základní vývoj tohoto bojového umění na Okinawě probíhal prakticky po dobu téměř 100 let v absolutním utajení. Tehdejší učitelé a šířitelé Okinawa-te se hlavně zaměřovali na vyhledávání a zdokonalování smrtelné účinnosti technik, které převzali od svých učitelů a obohacovali je na základě svých vlastních osobních zkušeností. I když prakticky nikdy nedošlo k organizovanému boji, docházelo na území celého ostrova stále ke konfliktům mezi jeho obyvateli a satsumskými samuraji. Okinawanům skutečně nezbývalo nic jiného, než se zdokonalovat v technikách Te nebo Kobudo, aby si uhájili své životy při násilných střetech se samuraji, kteří je v období prvních 50–60 let své nadvlády doslova terorizovali a přímo vyhledávali důvody k tomu, aby je fyzicky trestali a mnohdy i likvidovali. Učitel Okinawa-te měl proto jen velmi omezený počet žáků, který se většinou rekrutoval z okruhu blízkých příbuzných, nebo známých a přátel. Prozrazení většinou znamenalo smrt pro učitele, jeho žáky a mnohdy celé příbuzenstvo. Okinawa-te mělo v té době dozajista bezpočet různých směrů, stylů a škol. K určitému uvolnění napětí došlo po roce 1700 za vlády okinawského krále Sho Tei. Od tohoto data již existují sporadické písemné historické prameny o vývoji bojových umění na Okinawě podle kterých lze specifikovat základní styly a školy karatedo, dle místa jejich vzniku a odlišnosti technik, případně kata. Kromě toho si musíme uvědomit, že k jistým a mnohdy i zásadním změnám v příslušném stylu karatedo došlo při jeho přenosu z Okinawy do Japonska, a to hlavně v důsledku jeho přizpůsobování japonské mentalitě. K dalšímu štěpení jednotlivých stylů bezpochyby docházelo po úmrtí příslušného zakladatele, kdy jeho nejlepší žáci mnohdy nerespektovali zakladatelem určeného nástupce a chtěli uplatňovat své osobní názory na další vývoj stylu. Některé styly karatedo kromě toho začaly vznikat i samostatně. K jistým změnám v jednotlivých stylech karatedo bezpochybně začalo docházet, dochází a bude docházet neustále v procesu jejich šíření po světě v důsledku folklorního vlivu v jednotlivých zemích.

V této kapitole se proto omezíme pouze na základní popis škol a stylů karatedo, které jsou rozšířeny z **celosvětového hlediska**. Zhruba od roku 1700 jsou na Okinawě registrovány tři nejvýznamnější styly karatedo:

- Styl z Shuri (Shuri-te) a Tomari (Tomari-te) byly označeny jako **Shorin ryu** a za jeho první známé šířitele jsou považováni Sakugawa z Shuri a jeho následníci Sokon Matsumura, Yasutsune Itosu, Choshin Chibuna, Chotoku Kyan, Akichi Aragaki aj. V Tomari to byli Kosaku Matsumora, Piechin Oyadomari aj.
- Styl z města Naha (Naha-te) byl označen jako **Shorei ryu**. K jeho prvním šířitelům patřili Kanryu Higashionna, Yara a Chojun Miyagi.

Shorin ryu a Shorei ryu pravděpodobně byly základem pro rozvoj dalších stylů karatedo, a to nejen na Okinawě, ale posléze i v Japonsku a následně po celém světě. Následující schéma je velmi stručným přehledem předpokládaného propojení jednotlivých nejrozšířenějších stylů karatedo.

► Shotokan, Shotokan ryu, Shotokai, JKA, ITKF, SKI

Na přelomu 19. a 20. století Japonsko prožívalo zrod imperialismu, rozmach vojenské moci a usilovalo o světové uznání a mezinárodní kontakty. Vládnoucí kruhy velmi brzy pochopily fascinující vliv bojových umění na masy, a proto vláda začala silně podporovat šíření různých stylů bojových umění v zemi.

Okinawa Shobu Kai vyslalo v roce 1922 **Gichina Funakoshiho** na ukázkou bojových umění do Tokia po velmi zralé úvaze. Funakoshi byl v té době na Okinawě uznáván jako velký expert na Okinawa-te, který se prakticky, i když v rozličných časových obdobích, věnoval všem jeho

základním stylům. Kromě toho byl i mistrem kaligrafie a básnického umění a byl velmi zběhlý v japonském jazyce. Jeho mise byla chápána jako příležitost k vyslání karatedo do světa, jako okinawské poselství míru.

Japonské ministerstvo kultury po předvedené ukázce požádalo mistra Funakoshiho, aby zůstal i nadále v Tokiu a zavedl tam výuku karatedo. Sám Funakoshi však ve svých pamětech uvádí, že prvním důvodem jeho rozhodnutí setrvat v Japonsku byla žádost Džigoró Kanó (velkého učitele judo, který se později stal Funakoshiho osobním přítelem) o několik lekcí, ve kterých by se mohl Kanó naučit některou z kata, které Funakoshi na slavnosti předvedl.

Ačkoliv byl Gichin Funakoshi hlavně žákem Anko Azato, který byl jedním z následníků Matsumurova Shorin-ryu Gokoku-kan karate, v němž se odrážel tvrdý samurajský styl meče Jingen-ryu, rozhodl se v Japonsku vyučovat Shuri-te dle Anko Itosu, u kterého byl pouze hostujícím žákem. Proč to udělal se dodnes neví. Někteří historici tvrdí, že Funakoshi nechtěl v Japonsku vyučovat tvrdý Azatův styl, který příliš zdůrazňoval boj, a místo toho se uchýlil k Shuri-te mistra Itosu. Výuka karatedo Gichina Funakoshiho hlavně zahrnovala cvičení kata a jejich bunkai, u které preferoval perfektní provedení techniky a zvládnutí různých forem kime. Pro dovedení technik k dokonalosti využíval cvičení kihon a práci na makiware. Zpočátku Gichin Funakoshi vyučoval soubor třiceti kata, které po 15 letech zredukoval na polovinu. V každém souboru se však snažil uchovat hlavní principy všech okinawských škol.

Po svém příchodu do Japonska se Gichin Funakoshi setkal se zcela jinou mentalitou žáků, než na jakou byl zvyklý na Okinawě. Mladí Japonci, kteří z dostupných historických pramenů znali karatedo jako smrtící systém, jenž dokázal porážet samuraje, dychtili po tom tento systém ovládat. Za tímto účelem byli ochotni nahrazovat kvalitu kvantitou a nestudovat vnitřní aspekty bojových umění. Karatedo jako cesta se v té době v Japonsku jen těžko prosazovalo. Stále zřetelněji vystupovaly požadavky na zvýraznění vnější přitažlivosti karatedo formou jeho sportovního a později i soutěžního projevu. Mistr Funakoshi se těmto požadavkům prakticky bránil po celý svůj život, neboť se obával, že by tím karatedo mohlo ztratit svůj obsah a mohlo by sloužit pouze k prosazování agrese. Zákaz rozvíjení útočných technik vedl i k odchodu jeho významného žáka Hironori Otsuky, který posléze založil svůj vlastní styl Wado-ryu. Funakoshi hledal možnosti, které by mohly obojí spojit do jednoho. Povolil proto ve svém **Shotokan dojo** vyučovat vedle kata bunkai a kata kumite i jiné formy kumite, které postupně vznikaly – od gohon kumite, sanbon kumite, kihon ippon kumite, jiyu ippon kumite až po jiyu kumite.

V roce 1939 převzal výuku po Gichinu Funakoshim jeho syn **Yoshitaka Funakoshi**. Ten společně s ostatními mistrovskými žáky Funakoshiho změnil základy Shuri-te mistra Itosu a začal vyučovat koncepci, která nebyla známá v žádném z dosavadních stylů karatedo. Vznikl tak nový styl, který získal název **Shotokan ryu**. Všeobecně se má za to, že Yoshitaka při svých změnách vycházel ze stylu Anko Azata, který mu jeho otec v rámci uchování stylu svého učitele předal. Faktem je, že Shotokan ryu vykazuje extrémně silný vliv samurajů, který není patrný u ostatních směrů karatedo.

Po náhlé smrti Yoshitaki Funakoshiho v roce 1946 došlo k prvnímu velkému rozštěpení stylu Shotokan ryu. Funakoshi nemohl vzhledem ke svému vysokému věku převzít výuku stylu po svém synovi, a proto pověřil v roce 1948 výukou svého nejlepšího žáka **Shigeru Egami**, který

respektoval vůli mistra a vyučoval styl věrný podobě svého učitele, včetně zákazu závodního karate. Tento styl později převzal název **Shotokai**. Jako protiklad tohoto směru byla založena v roce 1949 **Japan Karate Association** (JKA) pod vedením mladších žáků Gichina Funakoshiho – **Isao Obatou**, **Hidetaka Nishiyamou** a **Masatoshi Nakayamou**, kteří se hlásili ke stylu Shotokan ryu a za svůj cíl si vytkli vytvořit závodní systém karatedo.

V roce 1960 **Hidetaka Nishiyama** vystoupil z JKA a odešel do USA, kde v roce 1974 založil **International Traditional Karate Federation** (ITKF). V roce 1977 odešel z JKA **Hirozoku Kanazawa** a založil svůj vlastní koncept Shotokan ryu pod názvem **Shotokan Karate International** (SKI).

V následujících kapitolách se budeme zabývat dalším vývojem nejrozšířenějších stylů karatedo v Japonsku.

► Goju-ryu a Gojukai

Zakladatelem Goju-ryu je **Chojun Miyagi** z Okinawy. Název Goju-ryu byl oficiálně zaregistrován jako styl v roce 1933. Samotnému vývoji tohoto stylu se však mistr Miyagi věnoval již od roku 1916, kdy zemřel jeho učitel Kanryo Higashionna – významný představitel Shorei ryu. Když Chojun Miyagi v roce 1929 následoval Gichina Funakoshiho do Japonska, měl již na Okinawě vychovanou celou řadu svých následníků (Miyazato, Yagi, Higa). V Japonsku ukončil svoji výuku v roce 1935 a vrátil se zpět na Okinawu, kde po čase pokračoval ve výuce. V té spojení Higashionno Naha-te s dechovými metodami zen a taoismu. V tomto systému byl volný zápas jiu kumite vyloučen. V roce 1952 inicioval založení „sdružení okinawského goju-ryu“. Omezením jiu kumite se okinawské goju-ryu dostalo do rozporu s pojetím goju-ryu, které realizovali žáci Miyagiho. Ti po jeho odchodu převzali pod vedením **Gogena Yamaguchiho** výuku goju-ryu v Japonsku. Japonský směr goju-ryu v roce 1964 zakládá FAJKO (Federation of all Japan Karate-do Organisations). Gogen Yamaguchi se stal zakladatelem odvozeného stylu Gojukai

► Shito-ryu

Dalším stylem karatedo je Shito-ryu. Zakladatelem stylu je **Kenwa Mabuni** z Okinawy, který ho oficiálně založil v roce 1934. Je sestaven jako kombinace Shorin-ryu a Shorei-ryu. Mabuni se snažil do svého stylu zapracovat vlivy učitelů Anko Itosu, Kanryo Higashionny a Chojun Miyagiho. Kromě karatedo obsahuje tento styl i ovládání zbraní **kobudo**. Kenwa Mabuni po vzoru jednoho ze svých učitelů Chojuna Miyagiho odešel v roce 1928 z Okinawy do Japonska, kde působil až do své smrti.

► Wado-ryu

Styl Wado-ryu založil jeden z japonských žáků Gichina Funakoshiho, **Hironori Otsuka**. Otsuka byl významným japonským mistrem ju-jutsu, kterému se věnoval od dětství. S Gichinem Funakoshim ho seznámil v roce 1922 tvůrce juda Jigoro Kano. Otsukovi se karatedo zalíbilo natolik, že se stal na dobu deseti let Funakoshiho žákem. Otsuku lákala myšlenka propojení jeho znalostí z bojového umění ju-jutsu s karatedo. Postupem času se však stále více cítil omezován nesouhlasem Funakoshiho s jakoukoliv snahou o praktické používání karatedo. Proto za údajného souhlasu Funakoshiho opustil Shotokan dojo a v roce 1940 předvedl na velkém festivalu bojových umění svůj vlastní styl karatedo.